

3

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ अथ पाकावली ॥ तत्राद्यौ तु सगणकः ॥ परगंदक्षिरादेशर्जदशपलोन्मानं नृशकत्तयेत्
 तद्विर्जलयोगतो मृदुतरं सैकुथं चूर्णं कर्त॥ तच्चूर्णं पटशो धितं वसुगुणो गोशुद्धुग्धे पचत् उद्यात्पांजलिमेषु
 नेति निविडे दद्यात्तुलाद्धासिता ॥ १ ॥ पक्वतत्तचलनात् सिद्धिं प्रप्तिनयेत् तस्मिन्नुतः प्रक्षिपेत् पश्चात्तत्तु
 दाहरासिवकुलादृष्ट्वा दरात्सीहिताः ॥ एतानां गवलावलासचपलाजातीफलालिंगिता जातिपत्रकं युतं तत्र
 त्वचासंयुतं ॥ २ ॥ विश्वावीरगावारिवारिदवरावशीवरीवानरीडाशामेशुरगोशुराथमरुतीखर्जूरिकाक्षीरि
 का ॥ धान्याकंसकसेरुकंसमधुकं शृंगाटकं जीरकं दृधीका ॥ थयवानिका वारटिका मांसी मिशी मिथिका

॥ ३ ॥ कंदेशेत्रविदारिकाथमुशलीगंधर्वगंधा तथा कर्कुरं करिकेशरं समर्चिचारस्य वीजानि च ॥ बीजं शा
 ल्मलिसंभवकलिकं कणाबीजं च राजीवजं श्वेतं च दनमत्ररक्तमपि च श्रीसंज्ञयुष्यैः समं ॥ ४ ॥ सर्वे चेति पृथक् पृ
 थक् कपलमिर्तं संचर्य तत्र क्षिपेत् सूतं वीगं शुर्जं गलोहगगनं सन्मारितं स्वेदया ॥ कस्तुरी घनसारं चूर्णमपि
 च प्राप्य यथा प्रक्षिपेत् पश्चादस्य तु मोदकान् विरचयेद्विस्त्रुप्रमाराणानथ ॥ ५ ॥ तान् शुक्लात्रसदायथा न
 लवलं भुंजीत नाम्नी रसं पूर्वस्मिन्नशिते गते परिराति प्राग्भोजनाद्भक्षयेत् ॥ नित्यं श्रीरतिवत्प्रभार्यं क
 मिसंयः पूगपाकं भजेत्समाद्धीर्यविवृद्धिदृष्टमदनोवाजीवशक्तेरनौ ॥ ६ ॥ दीप्राग्निर्वलवान् वलो विर

पा: व

२

हितोदृष्टः सुषुप्तः सदा वृद्धो वायि सुवेव सोपि रुचिरः पूर्यो दुवत्सुदरः ॥ इति रतिवत्त्रभाख्योदृष्टगणकः ॥
॥ वसुगरो भगुगुरो श्रीजलिरुद्धशराव ॥ तुलाह्वे पचाशतपत्नी ॥ नागवलागुरस करीगुरखंडीति वलोके ॥
बलावरिगारा ॥ तस्य मूलं त्वक ॥ सचपलायि यली ॥ जातीयत्रक ॥ जाइयत्री ॥ विश्वार्थुधी ॥ वीरगौरनस्य
मूल उशीरंगार्ह ॥ वारिसुगंधवाला ॥ वारिदमुस्तक ॥ वरात्रिफला ॥ वंशीवंशलोचना ॥ वरोशतावरी ॥
वानरीकपीक दूतस्य वीजगार्ह ॥ इशुरः कोकिलाक्षस्य वीजानितालमयानो इति लोके ॥ महुतीखर्जूर ॥ राम
रिकाउततीछोहारा इति कान्यकुब्जावर्दतिक्षीरिकास्वीरि ॥ एधिकाः कारवीमंगरेला इति लोके ॥ व

रतिकावरदे इति लोके ॥ मांसीजजमांसी ॥ मिसिसौफ इति लोके ॥ गंधर्वगंधाभश्रुगीधा ॥ तस्या मूलं ॥ श्रीसंजल
वर्ग ॥ यनसारः कर्पूरः ॥ सूतीरससीदूर ॥ वर्गयसिद्ध ॥ भुजगनाग ॥ गगनभ्रुक ॥ विल्वप्रमानानुर ॥ पलप्रमा
णानुर ॥ तस्मिन्नरतिवत्त्रभेयदिपुनः सम्यक्खुरासानिकाधतूरस्य वीजमर्ककरभः पाथो विशेषेण
थासमाज्जफलक तथासुसफलं चक्रापिनिक्षिप्यते च रणाह्व ॥ विज्ञेया तथा हि सभवेत्कामेश्वरो मोदकः ॥
इति महाकामेश्वराख्याः पूगयाकभेदः ॥ ॥ हेमांभोरुह्वदनीत्रिकदुर्कधात्रीप्रियालाङ्क मज्जानेस्त्रिसुग
ंधिजीरकयुगंष्टृगाटकीवर्ज ॥ जातीकोशलवर्गधान्यकयुतप्रत्येककर्षद्वयं पूगस्याष्टपलं विचर्य

पा: व
३

चपयः प्रष्टे त्रयसर्पिषः ॥ १० ॥ दद्याद्भोः कुडवंसिताई कतुलां धात्री वरा ह्यंजलिं मंदाग्नौ विपचे द्विषक्
शुभदिने सुत्रिग्ध भारोड क्षियेत् ॥ यः खादेद निशी प्रभात समये मेहश्च जीर्णश्चरं पित्तसाम्बलमसृक् सु
तिष्ठददृशी वक्त्राक्षिना सा सुच ॥ ११ ॥ मंदाग्निं च विजित्य पुष्टिमतुला कुर्याच्च शुक्रपदपूगं गर्भकरं परंग
दहरी स्त्रीणामसृग्दोषजित् ॥ इति द्वितीययोगपाकः ॥ ॥ अथ विजयापाकः ॥ विजयायारमं सुद्धं तुलामा
त्रं प्रदापयेत् ॥ १०० ॥ क्षीरं गव्यं तुलाई तु शनैर्मृद्वग्निना पचेत् ॥ घनीभूतं तदुत्तार्य खंडायाः फलविंश
तिः ॥ चातुर्जातं लवंगं च योऽयमाकं ध्रुवतथा ॥ जातीफलं जातिपत्री अश्वगंधा पुनर्नवा ॥ नागार्जुनी स्वयं

राम
३

प्राणी स्ववला नापलाई कं ॥ सर्वसंवर्यं समिधं पलाई गुठिकां रचेत् ॥ घातः घातप्रभुता हि धातुपुष्टि
वलप्रदा ॥ प्रमेहव्याधिनामनी सर्वातीसारनां शिनी ॥ श्यामका स तथा रवीर्धस्त्रीणां दुः प्रहरिता ॥ ना
शयते वट्ट्या शुवीर्यसंभविधायिनी ॥ इति विजयापाकः ॥ ॥ नागरिवड्गः कृत्वा प्रस्थमात्रं निवग्नः ॥
अजा दुग्धाटकद्वंद्वं विपचे मंदवद्भिना ॥ घनीभूते तु पयसि शुष्कं तस्मान्समुद्धरेत् ॥ अति सूक्ष्मं च निधे
य्य शोपयेदातपे हितं ॥ घृतमानी समावाप्य तावद्दुग्धं पुनः पचेत् ॥ यावत्पिंडत्वमायाति ततस्तद्यविमि
शयेत् ॥ चातुर्जातं तु गीवे त्रधान्यकं जीरकद्वयं ॥ मिंसि कुसुं वरकुष्टं लवंगं च शतावरी ॥ तालमूली त्रिक

पा: व
४

दूक कपिकर्षु च सट्कट् ॥ जातीफलजाति कोशं शृंगारद्वन्द्वद्वारक ॥ त्रिवृत्तपञ्चवीजच त्रिफलाच वलात्रयं
॥ नलस्ये वावाजिर्गर्धवदनो गरुकारवी ॥ ६ ॥ कंकोलमजर्गधाच डाक्षामवारज ॥ अजमोदाच वाताम
नारिकेरगरितथा ॥ कर्पूरमधुर्कलोह वीगीतामृशिलाजनु ॥ स्वर्णमाक्षिकमयेतत् प्रत्येकं कर्षुसंमिने ॥
रुणीकृत्यक्षियेत्तत्र पाणिभ्यां मर्दयेद्दृष्ट ॥ ततः खंडतुलीपक्तातथा तच्च क्रियाचरेत् ॥ खंडनागर्कनाम्ना
भैषज्यमिदमुत्तमं ॥ यथावलमिदं खादेत् प्रातर्नक्तं च मेघजं ॥ स्त्रीणामतिहिर्तनात्र यथापथ्य विचारणा ॥ क्ष
येणोडो जरेकासेश्चासेमदानलेतथा ॥ सैय हिण्यीरक्तगुले प्रदरे सोमरोगके ॥ रक्तपित्ते वासुपित्ते सर्वावातामये

एतु
४

बुध ॥ धातुशोषे प्रमेहे च रक्तदोषे स्वरक्षये ॥ दुग्धक्षये सूत्ररोगे कामलापी मलयहे ॥ सूतिकापवनव्याधौ शस्त
मेतत्तस्य शयः ॥ मधुभिर्गर्धुर्वमुद्दिष्टास्तोयो गोचमुत्तमः ॥ इति सोभाग्यश्रुतीपाकः ॥ नागरस्य पलान्यष्टौ
गुडस्य पलौडश ॥ घृतं च कुडवंडश ॥ दुग्धाष्टकं उर्वतथा ॥ जातीफलं लवंगं च चातुर्जीतकमेव च ॥ अस्वर्णं
चित्रकं चैव कर्षु कर्षु प्रयोजयेत् ॥ स्थापयेत्तु रामये भीडे मदानलवियाचिर्त ॥ ततः शीर्तं समुहृत्य मधुनः कु
डवं क्षियेत् ॥ विश्वौषधावलेह्येणैवालेह्ये प्रयाजयेत् ॥ वृद्धो ब्रह्मतीकरश्चैव बुद्धिकीर्तिवलप्रदः ॥ प्रमेहेना
शयेदा मुत्तमः सूर्योदये यथा ॥ इति श्रुतीवलेह्यः ॥ ॥ जातीफलीनवाप्रस्थं चूर्णयित्वा स्थचालयेत् ॥ कण्ठ

पा: व

५

निसिपेयत्तद्गोडुग्धस्यतुलांशुभां ॥ तुलाई शर्करांश्वेतीशनेमृद्वग्निनापचेत् ॥ यदादर्वीप्रलेपः स्यात्तत्क
स्यकुडवैसिपेत् ॥ कटूषट्कचतुर्जातलवंगमस्तकीनतं ॥ मोवाकमुशलीद्वयं स्वयं गुप्ताचगोसुरं ॥ जोग
ककं कर्मचंडीकोलीतलदीहिमी ॥ खुशसारां कुवेरचक्रवावसिंधुशोषरां ॥ कनकव्यालफेनचवंगतक्षा
भुमापसं ॥ त्रिंशच्चत्वारिसंख्याया एथ कर्षाणि चूर्णायेत् ॥ निदिपेछोभनेभांडे ॥ भक्षयेत्कर्षमात्रया ॥
वलदीर्यकरोदयः प्रमदाद्वादकारकः ॥ सति कांतिस्मृति करोवाजिवेगीकरोतिसः ॥ धात्वोजस्तुपजन
तः सेवते सुदरीशतं ॥ प्रमेहान् विंशतिह न्यात् ॥ श्वासकासान्सुदाहृणान् ॥ जीर्णज्वरचयश्मा

राम
५

गीवक्षिमायमरोचक ॥ नाशयेत्सकलान् रोगान् जातीपत्र्याबलेहकः ॥ प्राणाचार्येणारचितोत्सात्रेपाथेघृजितः ॥
इती जातीपत्रपाकः ॥ ॥ अहिफेनपलेकुर्यात् गोडुग्धवाटकद्वयं ॥ मृद्वग्निनापचेत्सर्वगार्हर्षीचतस्रमी ॥
चतुर्जातत्रिकटूकलवंगजातिपत्रिका ॥ जातीफलचककोलभाकडुमुशलीद्वयं ॥ कोकिलास्वक्ष्यवीजानिके
सरचयचित्रकी ॥ कर्षाईच एथ कर्षात् शीताभूनेचतत्क्षिपेत् ॥ वल्लद्वयं ततः स्वादेत् वलकालाद्यपेक्ष
यात् ॥ प्रमेहमधुमेहचपीडुरोगहलीमकं ॥ कासश्वासीक्षय्युसीवलवर्णविवर्द्धनं ॥ अर्शासिग्रहणीहंति
वाजीकरणमुत्तमं ॥ इत्यहिफेनपाकः ॥ ॥ पियलीप्रस्थमादाय पचेत् क्षीरेचतुर्गुणो ॥ अर्द्धाठकी घृतगव्यशु

पा. व

६

ईरवीडाटकीतथा ॥ लेहीपचेद्वनीतावशावत्याकीसुपाचित ॥ ततोडव्यागिचेमानिखुलकमारिप्रयोजयेत् ॥ एला
लकनागपुष्पचलवेगीनलकीतथा ॥ नागरीपिपलीमुस्ताभीखंडीमस्विनर्त ॥ कट्टिकीजातिपत्रीकीकर्ममधुकी
तिलाः ॥ प्रत्येकीचाक्षमात्रागिरसभस्मयुतानिच ॥ सर्वेः समीपित्तुर्गालेहवत्साधुसाधयेत् ॥ मधुनः कुड
वेदत्वाखादेदमित्तयेथा ॥ वृथीपुष्टिकीरुथीचक्षुसोत्तमित्तवर्द्धन ॥ चर्प्यदार्थकरिचैव हृदिमूर्छाभ्रमाप
हं ॥ दाहत्वास्माप्रशमनंभोजस्यधातुवर्द्धन ॥ बोधनंवेदियात्तावैप्रमेहान्हीतिविंशति ॥ दोषत्रयप्रशम
नक्षयीरोगविनाशनी ॥ वीर्यसंभकरिचैवतथावाजीकरिपरि ॥ वातीनकरागद्वयीपिपलीपाकसीजित ॥ इतिपि

राम

६

पिपलीपाक ॥ ॥ पिपलीनीरजःप्रस्थीक्षीरदशचतुर्गुणी ॥ खंडीचतुर्गुणीदद्यात् गोघृततत्वाटकीपचेत् ॥ चातु
र्जातलवंगचरलचीपत्रकी ॥ एतानिसमभागानिपलाह्वा निप्रकल्पयेत् ॥ लोहभूतेपचेत्यात्रेयावद्वावा
लुकीभवेत् ॥ अवतार्यततःशीघ्रंस्निग्धेभांडेनिधापयेत् ॥ सेवतेसततयावत्यातःप्रातर्यथावली ॥ नष्ट
भुक्क्षतक्षीणीदुर्बलबाधिका मिनी ॥ स्त्रीषुसक्तान्सदावृद्धान्स्थरहीनाप्रददृक् ॥ इतिपुपिपलीपा
क ॥ ॥ प्रस्थीगोक्षरसूक्ष्मचूर्णमृदितीदुग्धाटकेपाचितजातीपत्रलवंगलोहमस्विचकर्परमाकलकी ॥ मद्धेःशो
षकरिजवीजरजनीधात्रीकराकेसरि ॥ चातुर्जातमथारिफेनसकटीमुंडीकुवेराक्षकी ॥ तुल्यशर्करयातद्वि

पुव
५१

जया प्रस्थाई की गोछत युक्ता वेशवरेण निर्मित मिर्मिदाग्निना पाचितं ॥ प्रातः सेव्यमिदं महोच्चरं रोगोद्य वि
धिसनं ॥ अशोध्यं सकल प्रमेहशमनं प्रोद्योगनादावरी ॥ वीर्यसंभनतुष्टिपुष्टिकरणी वाजीकरं कामिना ॥ सु
वैर्गर्जतिका मिनीमृगरिपूर्वातार्तिहृद्रोघार्थं ॥ इति गोक्षुरवाकः ॥ ॥ पाठान्तरेण ॥ प्रस्थं गोक्षुरसूक्ष्मव
र्णमृदिर्दुग्धारके पाचितं जातिपत्रलवंगलोधुमरिचकैरसकचकैः ॥ अष्टैः शोषसुवर्णावीजराजनीधारीकरा
केसरैः ॥ चतुर्जातमथाहिफेनममलं शुष्ठीकुवेराक्षकैः ॥ तत्तुल्याचसितातद्वै विजयाप्रस्थद्वयं गोघृतं ॥ प्रोक्तं
वेशवरेण निर्मितमिदं महोच्चरं रोगोद्य विधिसनं ॥ प्रातः सेव्यमिदं हिमानवर्णं माधेयविधिसनं अशोभ्योपिहितं

प्रमेहशमनं प्रोद्योगनादावरी ॥ क्षीरोपुष्टिकरं क्षतक्षपहरं वाजीकरं कामिनीमेतज्जर्जतिमानिनामृगरिपु
र्वातार्तिहृद्रोघार्थं ॥ इति लघुगोक्षुरवाकः ॥ ॥ गोक्षुरस्यात्यलक्षतं गुरुगामभयाशतं ॥ नृपट्टक्षतद्वै चत
द्वै वासुकीरसैः ॥ निर्झरं केतकीकाष्ठं कृष्ण्यष्टीचतस्रं ॥ परं डट्टक्षमूलं च उशीरमभयाशकी ॥ चतुर्द्रोणं भ
संकाथं सृष्टीशवस्त्रगालितं ॥ घृतस्य कुडवीदद्यात्तुलामात्री गुडस्य च ॥ षष्ठीपलत्रयं रुष्माश्मभेदस्त्रिकट
कैः ॥ कोटीवासकडुस्य शत्रिसुगंधिशिलाजतुः ॥ पलानि षोडशदाक्षाशिशिरं दापयेद्भिषकः ॥ प्रातः काले
वलेहितप्रलियेत्तुं उलीढना ॥ सूत्रकृष्टं सूत्ररोधं सूत्राघातं तथाश्मरी ॥ सदा हं वेदनायुक्तं रक्तदोषं तथैव च ॥

प्रमेहमधमेहचनाशयेच्चविरोद्धवर् ॥ इति गोक्षुररुतीतकावसेहः ॥ ॥ निस्तुर्ध्वानरीवीजकृत्वा वि
 शत्यलानिच ॥ त्रिशत्यलसित्तादत्वा घृतदत्वा पलायक ॥ दुग्धमापकसैयुक्तमृदुनावक्रिनापवेत् ॥ याव
 दवीप्रलेपः स्यात्तन्मध्येरुर्गतिं क्षिपेत् ॥ जातीफलैर्विकटुकैर्विगंधेदेवपुष्पक ॥ आकल्पकजातिपत्रीको
 किमावीजकेसर ॥ पुनर्नवापले द्वेचमुद्राख्यासरुफेनक ॥ पारदलोहचूर्णाचम्रकचपलायक ॥ चंदनाग
 रुकस्तूर्यः कर्पूरशारामानक ॥ पलायकभक्षयेदेतत्क्रमादीर्यवलप्रद ॥ निहृति सर्वमेहीध्वकामंद
 बाधुतुर्गर्ग ॥ तत्रापि क्षीरादेहस्य वलपुष्टिविवर्द्धन ॥ इति कविककूपाकः ॥ ॥ नारिकेलस्य दा

राम

कोट्यः सगुणकथयामिते ॥ सनीररसमादाय पृथक् पानीयमुद्धरेत् ॥ निस्तुर्ध्वानरीवीजकृत्वा वि
 शत्यलानिच ॥ त्रिशत्यलसित्तादत्वा घृतदत्वा पलायक ॥ दुग्धमापकसैयुक्तमृदुनावक्रिनापवेत् ॥ याव
 दवीप्रलेपः स्यात्तन्मध्येरुर्गतिं क्षिपेत् ॥ जातीफलैर्विकटुकैर्विगंधेदेवपुष्पक ॥ आकल्पकजातिपत्रीको
 किमावीजकेसर ॥ पुनर्नवापले द्वेचमुद्राख्यासरुफेनक ॥ पारदलोहचूर्णाचम्रकचपलायक ॥ चंदनाग
 रुकस्तूर्यः कर्पूरशारामानक ॥ पलायकभक्षयेदेतत्क्रमादीर्यवलप्रद ॥ निहृति सर्वमेहीध्वकामंद
 बाधुतुर्गर्ग ॥ तत्रापि क्षीरादेहस्य वलपुष्टिविवर्द्धन ॥ इति कविककूपाकः ॥ ॥ नारिकेलस्य दा

गृह्यहरीवल्लिशोधन ॥ वृद्धिं करोतिर्मदग्निरक्तपित्तविषाघर ॥ वातरक्तहरिचैव गृध्रसीनाशनीपर ॥ मधुरीने
 त्ररोगघ्नं वातपित्तनिवारणं ॥ वाजीकारं च हृद्यं च वल्यं शुक्रविवर्धनं ॥ धातुप्रवृद्धिकरं चैतत् भव्यं वराप्रसाद
 नं ॥ देहकैडहरे चैतत् कैटलजोगनाशनं ॥ अशोहितितथोन्मादवर्धनप्रदं तथा ॥ अतिचयायात्सीता
 नीस्त्रीसुसुप्तुष्टदेहिनी ॥ रशीनीचवालट्टुहानी हितस्यान्नारिकेरकं ॥ रसायनं नराणां वै देवानाममृतं यथा ॥
 इति तस्मिन्नेकरपाकः ॥ ॥ अक्षरं कृत्वा श्वर्गधायाश्चर्यं ददापलोन्मिर्तं ॥ तद्वद्वनागरिहर्षतद्वद्वपिप्य
 लीधुभा ॥ मरिचानीपलं चैकं स्रग्धर्मं चरुं तु कारयेत् ॥ त्वगेता पत्रप्रयुक्तं तु एकैकं तु पलं पलं ॥ तुलाद्वितु

गवीं क्षीरं दुग्धार्द्धं तु माक्षिकं ॥ माक्षिकां च घृतीं गवीं शर्करां पलविंशतिः ॥ कण्ठहृत्सुगमयेक्षिप्यापच
 येन्मृदुवर्धनं ॥ दृशानुज्वालयेत्तावत् दुग्धार्द्धं पावता भवेत् ॥ अश्वर्गधादिकं चरुं किंचिद्दुग्धेन घो
 षयेत् ॥ सर्वकथितं दुग्धे च क्षिपेत्तच्च पुनः पचेत् ॥ दवीप्रलेपे सजाते वा तु जीर्णं विनिःक्षिपेत् ॥ पयो
 मुक्तं घृतं दृष्ट्वा पश्चादुत्तारयेद्विषकं ॥ तच्चरुं तैलं लाकारं तावन्निश्चयमादिशेत् ॥ जीरकं यथिकं प
 त्रं लवंगं तगरं तथा ॥ जातीफलं मुशीरं च वालकीं नलदाकर्यं ॥ श्रीफलीं भोरुं हृदयार्थं धातुकीं वीरालो
 चना ॥ धात्रीरवदिरसारं च घनसारं तथैव च ॥ पुनर्नवाजगंधाच कृताशनं तावरी ॥ मात्रागघाति

काँचैषां डबाणा मेकविंशतिः ॥ सुस्मरणीकृतं चैत. योगेयस्मिन् विनीः क्षिपेत् ॥ पश्चात्तु शीतलं कृत्वा स्नि-
 ग्धभाण्डे निधापयेत् ॥ यत्नाद्भूमिर्भुजी तसु स्निग्धाहारभोजनः ॥ कासेश्वासं तथा हिक्का मजीर्णं वा नशो गि-
 तं ॥ ह्रीरामरीचवार्तच श्वासवार्तच दुर्जर्य ॥ श्लोकश्चैव वातार्श पीडरोगसकामनी ॥ यद्गुणी गुल्मरोगैव.
 मयेवातकफोद्भवाः ॥ विकारविजययाति तमः सूर्योदये यथा ॥ एकमासप्रयोगेन वृद्धसंजायते युवा ॥ म-
 दाग्नीर्नाहितं वल्यं बालानीवागवर्धनं ॥ अग्नीर्नावकुरुते पुष्टिं प्रसवे स न्यवर्धनं ॥ क्षीराननीवाल्पवीर्य-
 णी युक्ता कामाग्निदीपनी ॥ सर्वव्याधिहरं श्रेष्ठयोगं सर्वोत्तमे विदुः ॥ इत्यश्वगंधावलेहः ॥ ॥

अश्वगंधाप्रस्थमेकं क्षीरं दोषाण्यं द्रव्येपचेत् ॥ घृतप्रस्थमिदं चैव खंडे प्रस्थत्रयं तथा ॥ प्रस्थाद्वै च तिला-
 माषा विपचेत् नृदुवहिना ॥ बोधं विजातहृष्याशताक्षा च शतावरी ॥ दीप्यकोषोष्करजाती सटीगो-
 शुरकं बला ॥ यवान्नीर्यं थिकं तोहं नार्गं शुल्बपलं पलं ॥ प्रक्षिपेदवतीर्याथ खादेदग्निबलं यथा स-
 र्वान् ॥ वातामयान् हतिकटिपृष्ठे गुदस्थितान् ॥ अस्थिभंगं तथा शोफं संधिवातं मुदा हर्णं ॥ वर्क-
 द्रुमो गल्लीहानी श्वासकासप्रमेहनुत् ॥ अश्वेभानीहितयेन कीर्तिदं पुष्टिदं वलं ॥ इत्यश्वगंधापाक-
 ॥ ॥ धात्रीफलानि भव्यानि तीक्ष्णानि लोहश्वेधयेत् ॥ विश्वाजरापत्रैर्वा फलेः सैस्वेदयेद्गुहं ॥ त-

तो दुग्धेन संसेधयानीय ततः परं ॥ मधुमध्ये क्षिपेद्ग्रीडे स्थापयेद्दिनविंशतिः ॥ वितर्तय मधुसंज्ञां मधुमध्ये
 पुनः क्षिपेत् ॥ शर्कराविन्यसेद्ग्रीडे धात्रीफलानि चोपरि ॥ सिती धात्रीफलान्येव मुपर्युपरिधारयेत् ॥ दिनानाम
 हृत्तोदयात् क्षीरोवाले क्षये नरे ॥ प्रमेहं मूत्रं कृच्छ्रं च नाशयेत्तत्क्षणादपि ॥ दुष्टं पित्तं प्रकोपं च शर्मयानि
 न संशयः ॥ वीर्यं हृदिकं रागाह्वं हिंसि दीपनानि च ॥ रक्तपित्तं शर्मयानि धात्रीफलानि चैव नात ॥ इति म
 धुपक्कधात्रीफलानि चैव ॥ ॥ क्षीरदोरायुतं त्वसालकडवं मंदाग्निना पाचितं यावत्पाकमुपागते परिहि
 तं प्रस्थं गुडं निःक्षिपेत् ॥ चातुर्जातलवंगजातिफलयोर्मुक्ता जुगाधान्यकं ॥ श्रुतीमागधिको घणा मभयात्तो

है श्रमि श्रीकृतं ॥ हृद्दोगक्षयकासमारुतगदान् रिकाश्च सूक्ष्मशोचकान् विशन्ने रुशिरो विकारशमनो रोगान्
 शोषान् जयेत् ॥ इत्यसालिकं पाकः ॥ ॥ निस्तुर्षवीजमेरुं डपयस्यष्टगुणोपवेत् ॥ तस्मिन् यसि शोः सेचनद्वी
 जीपरिशोषयेत् ॥ पश्चाच्छूते समं युक्तं सपचेन्मृदुवत्तिना ॥ कटुत्रिकैलवंगं च एलातकं पत्रकं सरं ॥ अश्वग
 धाशिफारास्त्राच डग्रे शारंगुकावरी ॥ लोहं पुनर्नवाश्यामा उशीरजातिपत्रकं ॥ जातीफलं मृतां चैव सूक्ष्म
 चूर्णं तु कारयेत् ॥ एतत्कर्व्वद्यैवैव समं र्वडं विमिश्रयेत् ॥ मात्रापलाहं केतस्य घातं हृत्थाय भक्षयेत् ॥
 अशीतिर्वीतजान् रोगींश्च त्वारिशब्धेनैव ॥ उदराग्निं तथा वाष्टौर्ह्यत्र वृद्धिं निहंति च ॥ विंशति

मेहजान् रोगानामवातसुदाहरी ॥ हेतुष्टादशकृष्णानि क्षयरोगाश्च सप्तधा ॥ पंचैव पांडुरोगाश्च पंच श्वासान् प्रणा
 शयेत् ॥ चकारैय हरी रोगान् हृदि रोगं गलगृही ॥ **इत्यार्षः ॥** ॥ चूर्णितं चाद्रकं प्रसृतं गुडप्रस्येन पाच
 येत् ॥ सर्पिषः कृष्टवैदत्वाच्च रोगं तत्रेदमावयेत् ॥ चतुर्जातपत्नीवोर्षं त्रिफलीतुर्यभागिका ॥ लवंगमभया
 भार्गविव्याभूनिवयोक्षरं ॥ देवदार्वश्च गंधाचजातीपत्रकलागुरु ॥ गायत्रीसारमृद्धीकादिगुणोपोल्लः
 क्षिपेत् ॥ कासं धासं क्षयं शोषं खंडं कादशरूपिणी ॥ श्लेष्मप्रकोपवामं च मंदं क्षिमुदरगृही ॥ हृदो
 रक्तदोषं च हंति वर्णाग्निवृद्धं च ॥ बलपुष्टिप्रदो हृद्यो स्वादुकोले हवच्यते ॥ **इत्यार्षः कावलेहः ॥** ॥

राम

१२

आर्द्रकं खंडशः कृत्वा तत्तमसुरभीघृते ॥ लोहविशाले सुदृढे मृगमये वा विचक्षराः ॥ यावत्मात्राद्रकाः खंडाः
 तावत्मात्रो गुडः स्मृतः ॥ दर्वीप्रलेपनीयावत्याचयेत्तु डुवक्रिना ॥ सन्यक् पक्वततो ज्ञात्वा कल्कीनिना
 निधापयेत् ॥ विश्वाजान्तरुषणीनागकेशरीजातिपत्रिका ॥ एलातकपत्रमगंधाधान्यकं कृष्णजीरकं ॥
 ग्रंथिकं च विडिगं च तस्मिन् शीतिप्रदापयेत् ॥ तुर्यभागे न न्यर्वाणि स्निग्धभंडे निधापयेत् ॥ पलाय
 मपि भुजितशीतकाले विशेषतः ॥ कर्णनाशास्यरोगं च क्षयरोगं गुडः क्षतं ॥ श्वासकासं स्मृति
 र्धं शं स्वरभंगमरोचकं ॥ हृदो रोगं हरीश्वलं गुल्मशोथान्निवारयेत् ॥ **इत्यार्षः कपाकः ॥** ॥

निम्बुसर्पलसुनैकत्वारत्रोतके विनिःक्षिपेत् ॥ तदुपगीधनाशाय प्रातर्गार्हजलापुनः ॥ प्रस्यमात्रे तु नमिष्टाक्षीरप्र
 स्यचतुष्टयं ॥ विपाये सखीभूते स्मिन्सर्पिः कुडवं क्षिपेत् ॥ रात्राशः ताद्यरादिना सखी विष्णामुरदुर्म ॥ वृ
 द्वादाहकदीप्याग्निः शताकासपुनर्नवा ॥ फलत्रयं पिपलीच कृमिघ्नः कर्षसंमितः ॥ विद्वरणे शीते कुडवं स
 पुनस्तत्र योजयेत् ॥ सिताभ्यामक्षर्ये मात्री मीशवात हनुगहे ॥ आक्षेपकादिभीगे सुकथुरुत्तमभुः सहे ॥ स
 र्वोगसंधिभगे च प्रबले माहने हितः ॥ लसुनस्य सुपाको र्यवर्णापुः पुष्टिकारकः ॥ इति लसुनपाकः ॥ ॥
 अथ स्त्रीयोगः पाकः ॥ कसेरु कुडवं चैव द्यूतेया ह्यं वतत्समी ॥ गोक्षुरभाजने देयं पचेत्सम्यक् भिषग्वरः ॥

उत्तार्य प्रक्षिपेत्तत्र उडं कोलद्वयं शुभं ॥ रवीडा प्रस्यद्वयं चैव पाकं कृत्वा क्षिपेत् पुनः ॥ प्रायशः भेदी त्रिकदुलो
 धं जानिसेतावरी ॥ मंजिष्ठा धातुकीमाजु विल्वमोचरसं तथा ॥ एतेषां सुक्तिमात्रं चतुः कर्षं च मोदकं ॥ स्त्रीषु
 दीरनिहत्या सुयोनिदोषं शर्मनयेत् ॥ इति कसेरुपाकः ॥ ॥ भस्माट्ठकानी पवनोद्धतानी वृत्तचुतानी च तथा
 चर्कस्यात् ॥ घृष्टेष्टिका चूर्णं करौर्विष्टं प्रक्षाल्य तोये विस्तृजेत्पुवाते ॥ भुक्तानि तानि द्विदलीकृतानि त
 तः पचेदक्षचतुर्गुणसु ॥ तस्यादशो र्यपरिप्लुतशीतं क्षीरेण तु ल्येन विपाचयेत्तत् ॥ घृतांशुके नघर्नयथा
 स्यात्सितोपलाखोऽशभिः पलेथ ॥ सक्खरां चैव फलचैव मीशं विजातवासा खदिरा मृत्तानी ॥ शर्वद नानाश्च

कवीणावावासदेवपुष्पसुशलीद्वयैव ॥ कौकोलमूर्वाद्यदीप्ययुग्मनर्तसरगैर्गजपिय्यलीच ॥ विदारिजातिक्
लपनमस्तकीकुवेरजीरागुरुसाक्षिशोषी ॥ मेदाद्यैलोहरसेंदयुग्मैर्वीतथाङ्किकमकर्षमेक ॥ दीताविशीर्णा
दृढतीक्ष्णानि विशीर्णकर्णौगुलिनाहीकापि ॥ सुधारसादय्यधिकप्रभावोनचात्रपानादिभुर्यैत्रगां च ॥ अन
ल्यमेधानरसि हवीर्यैरुयै विहीनः सवलः सुरूपः ॥ दृढस्यतेरप्यधिकश्रुद्धा कौत्यास्मरादय्यधिकः सुखी
च ॥ विमिश्रशस्याप्यदिनानि सप्तततः प्रयोज्याग्निबलेन मात्रा ॥ जपेद्विकारानखिलीश्वकुष्ठान्दृष्टिप्रदीप
वर्त्तकरोति ॥ शतायुष्येव न रं विधेते राज्याख्ये सर्वसायनानी ॥ इति **शतश्रुतमध्याह्नपाकः** ॥ ॥ तुलामा

राम
१४

दायवासायाः पचेदष्टगुरोजले ॥ तेन पादावशेषेण पाचयेदार्कभिसक् ॥ हरीतकीनीचूर्णस्मरवडाभु
क्षान्ताभुर्ते ॥ शीतीभूते क्षिपेत्तत्र क्षौद्रस्याष्टोपलानि च ॥ वीशोद्भवायाश्चत्वारिपियल्यष्टले तथा ॥ वा
तुर्जातपले चैकले होर्यै सै प्रकाशयेत् ॥ रक्तपित्तैक्षर्यकाशीश्चासमग्रे श्रमैदती ॥ इति **वासापाकः** ॥ ॥
शतमेगृह्यभाष्यास्तु दशमूल्यास्तनः पर ॥ शतं हरीतकीनीचपचेत्तोयैव तुर्गुरो ॥ पादशेषवशीते तु त
स्मिन् वस्त्रपरिष्कृते ॥ आलोच्य तुलीपूतीगुडस्य प्रक्षिपेत्ततः ॥ पुनः पचेत्तैमृद्वै यावत्ते हनुमा पुया
त् ॥ शतैव मधुनश्चैव सट्पलानि प्रदापयेत् ॥ त्रिकदुत्रिसुगंधैव पलिकानि दृथक् दृथक् ॥ कर्षय

पा. व
१५

यवक्षारं संचरणा प्रक्षिपेत्ततः ॥ भक्षयेदभयामे काले हस्या द्वयपलेलि हेतु ॥ श्वासमुदाहरणी हेति कासप
च विधीतथा ॥ इति भागीपाकः ॥ ॥ समूलपत्रा चित्तकैटकार्या सुतीजलडोणपरिपु तीव ॥ हरीतकीना
च शर्तनिदध्या दत्तत्रयत्काचरणा वशे श्री ॥ शीतसुपु तीव भयाममेतं क्षिपेत्कणहेतु पुनस्तदेव ॥ गुदम्ब
दत्ता शतमेतदग्नौ सुपक्वमुत्तार्य ततः सुशीते ॥ कटु त्रिकैच त्रिपलप्रमारीपलत्रयं पुष्पारसस्य तस्य ॥
क्षिपेत्तुर्जातपलीयथाग्निप्रयुज्यमानो विधिनावलेहः ॥ वीजात्मकं पित्तकफोद्भवं च द्विदोषजं कासमपि क्ष
येत् ॥ क्षतोद्भवं च क्षपजैव ह्यासपीनसश्वासमुरः क्षते च ॥ यक्ष्माणामेकादशमुग्ररूपदिष्टं हिरसाय

रा. १५

नेम्यात् ॥ तुगाक्षीरीवपाविषी भागीकैकं कटुगिका ॥ कटुफले पुष्पैरवासाक्षि पेदं पलोन्मितान् ॥
इति कैटकारी हरीतकीपाकः ॥ ॥ दशमूलकयायस्यैकेसेयष्ट्या शतपवेत् ॥ तुलादद्या द्वनेदद्या त्वया
सक्षारचतुः पली ॥ त्रिजातकं सुवर्णाशप्रस्था ॥ द्वं मधुनो हि मे ॥ दशमूलहरीतक्यः शोफान् प्रतिमुदु
त्तारान् ॥ ज्वरशेचकनेहाराः कुष्ठपाण्डूदरामयान् ॥ इति शोफे दशमूलहरीतक्यः ॥ ॥ त्रिवृत्ते जो व
तीर्दनी श्वदेष्टु चित्रकै सही ॥ गवाक्षी विभ्रमुस्ता च विड्गानि हरीतकी ॥ पलोन्मितानि चैतानि पः
लान्यष्टा वरुस्वराः ॥ जावत्यलं वृक्षं दारुसूराण्यनुयोडरा ॥ जलडोरा द्वयं कार्यं चतुर्भागावशे

चित्तं ॥ शीतं सतरसीभूषः काथे भुस्त्रिगुणो गुडः ॥ लेहपचेत्तु तैतावथा वद्वीपलेपनी ॥ अवतार्य तजः पश्चाद्
 र्गानीमानि दापयेत् ॥ त्रिवृते जेवती केद चित्रका नृदि पलाशकान् ॥ एलातक मरिचि पिनागरी चापि षट्
 पलैः ॥ द्वात्रिंशत्पलिके चैव दूर्वा दत्वा निधापयेत् ॥ ततो मात्रा प्रयुजीत जीरोक्षी रो रसायनं ॥ पंचगुल्मा
 न्प्रमेही श्वर्पांशू रो मीहली मर्क ॥ जयदश सि सक्वा रितथा सर्वोदराणि च ॥ रसायनवरं चैव मेधाजनन
 सुत्तमं ॥ गुडश्री वाङ्मशालो र्ये उनी मारिः प्रकीर्तितः ॥ इति स्वरसायकः ॥ ॥ पाठाधान्यजमोदजा
 तिरुषे ब्योषा मि सिद्धं ज्वेः सश्रेयस्य जमोद कीट रिपुभिः कृमाजय सिधु जैः सव्योषः सकल

राम
१६

त्रिकैः सत्रुणिभित्त्य कपयजे रौषधैः प्रतेकं नवपालिकैः सतैलकुडवैः सार्द्धं त्रिवृन्मुष्टिभिः ॥ सर्वैराम
 मनकीरसस्य तुलपा सार्द्धं तुलार्द्धं गुडः संपाद्यो निषजावले हवदर्य प्राक् भोजनाद् द्रव्यते ॥ ये केचि
 न्गुहणीगदाः सगुदजाः कासाः सशोषामयाः सश्वासः श्वपथुः सहोदर रुजा कल्याण कष्टा जयेत् ॥ इति क
 ल्याणगुडः ॥ ॥ मधुमधुपक्व हरितकः ॥ सुपक्व पथ्या मसपंचकं च मूत्रे गवी प्रस्थ मीते विपाच्य ॥ प्रस्थे पु
 नः कौजिक द्रव तत्रेत्पक्वा ततो निःकुलिका विधेयाः ॥ व्योषं जवानी कुटजस्य बीजमुक्ता जलदाडिम मम्ल
 वेतसैः ॥ सधानुकी पुष्य मजा जियुर्मी कणा जगमोचरसी सविल्वं ॥ सोवर्चनी सेंधव मश्मवल्क जीघास मः

भा.व
५७

ज्ञातिविद्यावपार्थ ॥ लवंगजातीफलतुर्यजातान्येतानितुल्यानिचतत्रजाती ॥ कपित्थमांडूरमयो
दशीशः समस्तचूर्णाश्च मितासिताच ॥ अनेनपथ्यापरिहरणीयाः सूत्रेणायुक्त्यापरिवेष्टनीयाः ॥
स्थालीततस्ताः क्रमशो निघायतुराणिमुक्तापरितो विमुच्य ॥ मंदगिनायाममथोविशुष्य वि
धायशीतामधुनिक्षिपेच्च ॥ ताः सेव्यमानाग्रहणीप्रमेहश्वासपरावह्निकराः सुहृद्याः ॥ पी ७
मवाताश्चरुगण्डपुष्टिप्रदायकाः क्षौद्रमषाः प्रदिष्टाः ॥ इतिमधुपक्वहरीतक्यः ॥ ॥ श्रद्धादिः
त्वार्धगंधायाश्चरुोदशपलोन्मिती ॥ तद्वर्द्धनागरीचूर्णं तस्यार्धं पिप्यलीतथा ॥ मरिचानीचैकीस्त

दमचूर्णातु कारयेत् ॥ त्वगेलापत्रपुष्पं च एकैकं तु पलं पलं ॥ तुलार्धं पाक्षिकंदुग्धं तस्यार्धं माक्षि
केतथा ॥ माक्षिकार्धं घृते गव्यं रवीडादष्टपलानिच ॥ पयः रवीडाहिमाक्षीकंचत्वार्येकत्रकारयेत् ॥
कण्ठहृमृगमयेक्षिप्रापाचयेन्मृदुवह्निना ॥ दर्वीपलेपे सजाते चातुर्जातीविनिःक्षिपेत् ॥ यदि स्या
त्तंदुलाकारं तावन्निश्चयमादिशेत् ॥ पयोन्मुक्तं घृते दृष्ट्वा तावदुत्तारयेत्ततः ॥ यथिकं मुख
रांछन्नालवंगतगरितथा ॥ जातीफलमुशीलेचवालकंमलयोज्ज्वलं ॥ श्रीफलीभोहृदधान्यं धा
तकीवंशलोचनं ॥ धात्रीखदिरसारीचघनसारीतथैवच ॥ पुनर्नवाश्वगंधाचक्रुताशनशतावरी ॥

पा. व
१८

मात्रागथा राकेसेषीद्व्यागामत्रणिः क्षिपेत् ॥ पश्चात्तद्धीतलेजात्वास्त्रिभूमीडे निधापयेत् ॥ प
लाद्व मपिभुजीतयथेष्टाहार भोजनं ॥ कामश्चासेतथात्रान्यमजीर्णवातशोणितं ॥ प्रीहामयचमपि
चक्रामवातेवदुर्जय ॥ शोफभूलैववातार्शः पीडरोगेव कामली ॥ ग्रहगुल्मैवजठरीशीतवातकफोद्भवं ॥
एकमासप्रयोगेन वृद्धः संजायतेयुवा ॥ मृदागेर्दपिनीवल्गं बालानीविनिवर्द्धनं ॥ स्त्रीणांचकुरुतेपुष्टिं
प्रसूतास्तनवर्द्धनं ॥ यावत्सन्धेर्भवन्तोर्की तावत्क्षीरयुतं विवेत् ॥ क्षीराननीवलहीनानी हितंका
माग्निदीपनः ॥ सर्वव्याधिरुः श्रेष्टाह्यध्वगंधादिपाचनः ॥ इतिवृहदश्वगंधापाकः ॥ ॥ प्रस्था

ईवकणाक्षिकाशमीरंचतद्वर्द्धकी ॥ द्वादशप्रस्थमात्रे तु गो दुग्धं तत्र निः क्षिपेत् ॥ लोहे कणहे सुदृढे
एकीकृत्य निधापयेत् ॥ मृच्च गिनापचेत्तत्र घृतं दद्यात्पलत्रयं ॥ शर्करायां विशुद्धायाः पलानि दश
निः क्षिपेत् ॥ शीतोभूतततः पश्चाच्छूर्णानीमानि दापयेत् ॥ चतुर्जानी देव पुष्पे पियली मूलचित्रकं ॥
जाती फली जातिपत्री कुवेराक्षी कवावका ॥ द्राक्षा वरी वाजिगंध गोक्षुरीरु पुषा सटी ॥ वृक्षामूर्त्ता गरिधान्यं
कवरी वंशलोचनं ॥ शृंगाकं कसेरूं च सुस्तामोचरं सेतथा ॥ वृद्ध दारु देवदारु सगरं च जवामिका ॥ कृष्ण
गुरुः पद्मफली तथा चेशुरबीजकं ॥ सर्वापेता निर्मैच्छर्णं पृथगर्द्धा क्षमं मितान् ॥ अथ केचन तथा

पा. व
१२

शुक्लं नागं वीरं मृतायसे ॥ पयसा सो धितं नागं पूर्वो शेन विनिःक्षिपेत् ॥ काश्मीरकावले हेयं दुर्वलानीवले
प्रदेः ॥ बलमोजश्च पुष्टायुः सुकुमारस्य वर्द्धनः ॥ क्षीणो दियानष्टशुक्रावलमोशविवर्जिताः ॥ व्याघ्रार
हितानीच धातुवृद्धि करः परः ॥ वातिकाश्लेषिकाश्चैव व्याधयः सै भवेन्तिये ॥ तेषीनाशकरः क्षिप्येति मि
रागायिथारविः ॥ इति केशरावलेहः ॥ ॥ भस्माकद्विप्रस्थं च दोषा दुग्धे विपाचयेत् ॥ द्विप्रस्थं च घृ
तं दद्यात् ॥ प्रस्थं शुद्धा च शर्करा ॥ त्रिफला त्रिगुणां मुस्ता मीजिष्ठा धान्यजीरकं ॥ चतुर्जातकं जीवेरयष्टी
पञ्चक केसरः ॥ लवंगं जातिके कोले विदारी केदमुत्तलं ॥ वैशजं लोहनामं च कर्पूरं खदिरं तथा ॥ प्रस्था

र्द्धनिःक्षिपेच्चूर्णं भक्षयत्पलमात्रकं ॥ रक्तपित्तं च कुष्ठं च दूयामाविचर्चिका ॥ वक्रितं वातरक्तं च प्रवहन्
पशो रितं ॥ श्रीगविस्फूर्णं वा विर्यं शैथिल्यं च कलोलुपं ॥ विजयत्सर्वपित्ता निवातव्याधिविनाशनं ॥ इ
ति भस्माकपाकः ॥ ॥ द्राक्षा प्रस्थं क्षालयित्वा जलेन दद्यात् शुक्लं प्रक्षिपेद्गोदमध्ये ॥ गोक्षीरे न त्याचये
दष्टगुरो यदव्यालो प्रस्थापयत्याकरोषी ॥ तस्मिन् पाके प्रक्षिपेदोषधानि चूर्णी कृत्वा वस्त्रदलानि तानि
॥ पर्यगतिविद्यामूर्वा पणेलैघनवालुके ॥ हरीतक्यास्तथा चूर्णी समं शर्करया युतं ॥ तेन क्षीरे रागो
ज्यंत द्विदार्याः केदमेव च ॥ घृतेन नवनी तेन पिंडी कृत्वा तु भक्षयेत् ॥ पित्तं सैण हरी पीड् कामला

पा. व.
२०

नित्यापरी ॥ अमो मूर्छा नथा हिक्का तमको न्माद वा शमरी ॥ मेरुपित्तार्शकुंष्ट च न दायी त्यागु निःश्रुतं ॥
इति डाक्षापाकः ॥ ॥ जाती फलानी शतपंचकं तु घृते सदुग्धे त्वविपाच्य सैन्यक ॥ सितासनी सै च तथा वि
चूर्ण्य दद्यात्तु गायः पलमर्द्धमेव ॥ कर्षरककोलवैगचूर्णं त्रिजातकं मोचरसै च सम्यक ॥ एतद्विलीढं
सकला पथ्यं शोषै च मेहं सकलं निरुह्यात् ॥ इति जातिफलपाकः ॥ ॥ वातारिवीजप्रसृतं सुपर्कं नि
सुषीकृतं ॥ क्षीरं दोषाहं सै युक्तं मिथकं सै दाग्निना पचेत् ॥ घृतप्रस्थार्द्धं युक् पक्वे खंडाप्रस्थद्वयं नि
पेत् ॥ अथ र्णचचतुर्जातं गंधिकं वह्निचयको ॥ छिन्नामिसी शटी विल्वं दीप्यो जीरे निशायुगं ॥ अ

शर्गंधावलापाठा ह पुषा वेल पुष्करं ॥ श्वंदीष्टो वत्सकं दारु वृद्धं केवालकं वरी ॥ एतानि पिबुमात्राणि चूर्णि
तानि विनिःक्षिपेत् ॥ भ. क्षेये न्नयथासात्म्यं प्रभाते नित्यमादरात् ॥ वातवाधिभयं शूलं शोफं वृद्धिं तथा
दरं ॥ आनाहं वा शमरी गुल्मममवाते कटीग्रहं ॥ तथा हिष्माश्वसकासवातवाधिगतामयात् ॥ अर्दिनाक्षप
विश्वाची गृधुसी चापतंत्रकं ॥ पक्षाघाते पंगुवार्तं भर्गदोषनातकं ॥ सन्यासी भैरुनी भै नाशयेदतिवगत
ः ॥ आमवातगर्जे देषु केशरी कथितः शुभः ॥ बलकृष्टं रुणो वृष्टो पुष्टिदोधा तु सात्म्यकृत् ॥ इति वृद्धरेद
उपाकः ॥ ॥ प्रस्थं क्षिपेद्वा नरिका सुवीजमुष्मोदकं यांचतुष्टये च ॥ विषयं ये द्वस्त्रदृष्टे वगार्दयाव

प्रवेत्रिस्तु सनिर्मले च ॥ द्वाय विश्वकच तदेव रत्नं श्रीरेपवेडोतामशेषपादं ॥ दद्याद्भुतं प्रस्थयुगं च
 तस्मिन् विपाचयेन्मदकृताशनेन ॥ चूर्णं द्विपेद्या गृह्णाति पत्री जानी फलं नागरदेवर्ष्यं ॥ आकल्वकं
 जीरकपिपलीचत्रिजातकं केसरहस्तिमं ज्ञे ॥ कर्पूरकं कोलसमुद्रशोणं भस्मात्कं केसरहंसपाकं ॥
 विषं कुरंगेपुरसा निजान्नं वनीकवावाक्षुरकचबीजं ॥ सर्वेक्षिपेष्टैव पलाहमानं पलाहमानेन
 च नागवंगौ ॥ दद्यात्तथा मोक्षालिकचर्कं दं ॥ अथ कुवेरं च तथा हि फेनं ॥ पलप्रमाराणां निविदिं क्षिपेच्च
 स्थ द्रव्यं तत्र सिती च दद्यात् ॥ शीते च तत्र मधुनो भिषजा उपयेज्यं च द्या सुपाके कुडवद्रयं च ॥ सिती सुभा

कदलीफलं वा १

डेच सुधूपितं च स्वादेन तोवक्रिवलानुसारं ॥ द्वाक्षा फलं वा प्रियालुमज्जा त्वथ शर्करा च ॥ द्युतेन यु
 क्ताश्च तिलाश्च भक्ष्या विवर्जयेदम्लरसान् सदैव ॥ वक्ष्या च रामी कुरुते सकामं मेधाकरं पुष्टिकरं नि
 तीतं ॥ अनेन शाम्पीति च सर्वरोगाः श्वासश्च पाण्ड्या मयराजयक्ष्माः ॥ कासश्च हिक्काश्च पशुश्च मेदः सर्व
 उराग्र्यंति च वायुरोगाः ॥ दिनेदिने कामसमानरूपो जयेत्तरः कामिनिवातिकायगूथं ॥ ये क्षीरावीर्या
 अपि नष्टमुक्ता ये चैव रंजकं वायुयुक्ताः ॥ नेर्वा विकाराः प्रशमीयन्ति नरो भवेद्भीमपराक्रम
 श ॥ इति बृहत्कणिककुपाकः ॥ ॥ निक्षिपेत्त्रिदिनं सुत्रे गवीं गुर्वीरुं तकी ततस्तत्रै गवामेव त्रि

दिनैर्ताविभावयेत् ॥ स्वेदयेद्विनमैकैतु दशमूलं भसासह ॥ निर्मज्जावततद्वत्वाच्चूर्णेनापि
विडादिना ॥ सैर्घर्ष्य वेष्टयेत् सूत्रैर्निबु कानीरसेषु च ॥ मज्जयेद्विनमैकैतु धनं जय हरीतकी
॥ अथ हंभक्षयेद्वर्ष्यमा रोतनरः सदा ॥ वर्द्धिनी जहरस्याग्नेरामातीमारपाविनी ॥ इति
धनं जय हरीतकी ॥ ॥ जीरकप्रस्थमेकैतु क्षीरमा एकमेव च ॥ घृतप्रस्थार्धं संयुक्तं शनै
र्मृद्वग्निनापचेत् ॥ मुशीते शर्कराप्रस्थ द्वयमत्र वितिः क्षिपेत् ॥ चानुर्जीतक रणा विश्व मजा
जीयहर्न जल ॥ डाडि मीर सजंधान्यं रजनी पट्टवासकं ॥ वंशजातं तव क्षीरं प्रत्येकैतु पला

र्धकं ॥ जीरकस्यावले होयं प्रदरापहरः परः ॥ रक्तपित्तं मुखगर्द प्रमेह दृढकाशमरी ॥ जीर्णाज्वरं तथा दाहं
पीनसार्शी सिनाशयेत् ॥ मीगपुष्टिवलागे ग्यजनको वीर्यवर्द्धनः ॥ इति जीरकपाकः ॥ ॥ अथेन पुष्य
सह ॥ स्तु घृतप्रस्थे विपाचयेत् ॥ घृतपक्वी हने पश्चात् मध्य क्षिप्वा तपोऽर्थं ॥ सितापलचतुर्धं
तु चतुर्जात पलं पलं द्विषट्पलं च मृद्वीका माक्षिकं पलमेव च ॥ धारा सत्वी पलान्यष्टौ पश्चात् स्थाप्य
सुकीर्भके ॥ जीर्णाज्वरे क्षये कासे वहि माद्ये प्रमेहजे ॥ प्रदर रक्त दोषे च कुष्ठार्शः सुप्रदास्यते ॥ नेत्रो
गे लुहृष्टे च मुखगगे सुप्रमिताः ॥ इति शतपत्रिकापाकः ॥ ॥ पुनर्नवा मृता दाह दशमूल

पा:व
२३

जलाटके॥आडकस्यसप्रस्यगुडस्यचतुलीपचेत्॥सुसिद्धेयोषपत्रेलात्वकचर्वीकापिकटथक॥चूर्णी
रुतीक्षिपेक्षीतेमधुनःकुडवीक्षिपेत्॥लेहपुनर्नवानामद्रोपशूलनिसुदनः॥कासस्थामारुचिहरोवलव
र्णाग्निवर्द्धनः॥इतिपुनर्नवातेहः॥॥स्वर्ज्वलद्वादशपलंगुडस्यचपलाष्टकं॥पलानिसप्तस्वडस्य
शुष्काचैकपलंतथा॥पिथलीमरीचैवकषदित्रिप्रमानतं॥सुगंधिप्रतिकर्षचचयचित्रकयोःपिचुः॥
सुसिद्धेनिक्षिपेत्तत्रव्याणीमानिभक्षयेत्॥स्वर्ज्वरपाकोवलकृतक्षयकासनिवारणः॥कंपवातश्चहिका
चश्वासकासनिवारणः॥बालानापुष्टिजननोमेहप्रदरनाशनः॥रूपरोर्हृहरोवृष्ट्यःकाससंजननःपरः॥

त ४

अगरुजीरकद्वयं॥शतपुष्यासटीधानीविडगीताममेवच॥सुवर्गामाक्षिकैलेहप्रत्येकंतुपलाष्ट
कं॥तुगाकर्पूरयोःशुक्तिश्चूर्णमेषीविनिक्षिपेत्॥सुनिष्ठलावलेहस्तुस्थायोर्वेशुभभाजने॥सदासेव्यान
रेस्त्वेषमायुर्मेधाभिकाक्षिभिः॥शुक्रवृद्धिकरोत्याशुवाजीकरणमुत्तमं॥वलीपलितनिर्मुक्तःपूर्ण
धातुःसुजायते॥अनेनसेव्यमानेनस्त्रीशूरमतेनरः॥सर्वरोगविनिमुक्तोदृढकायोमहावली॥तेजोवृ
द्धिकरोत्याशुर्कंदर्याक्तीतरूपकः॥यथावलनरैःसेव्यःस्त्रीपुंभिर्वालवृद्धकैः॥अशीतिश्लेष्मजा
त्रोगाक्रासयेदतिवेगतः॥तथाष्टादशकुशानि विद्वान्मेहमरोचकं॥उल्मीप्रीहंतथाश्वासकासचतम

पा. व
२५

कादिकं ॥ जीर्णज्वर मूत्रद्वन्द्वद्विषदरपीडुनी ॥ वातरक्तैरक्तपित्तैस्तथाष्टावुदरणिच ॥ सद्व्याधिम
पस्मारमुन्मादेनाशयत्यसौ ॥ गुणानन्यात्तद्वत्कुर्यादोगानीकं विनाशयेत् ॥ नराणाममृतेष्वीदे
वानीचयथासुधा ॥ इति दृढविषलीपाकः ॥ ॥ मुशल्याश्च पलान्यष्टौ तुलाक्षीरे विपाचयेत् ॥
सपिष्टिकुडवेदेयं खंडकं च शनैस्तथा ॥ गुडपलचतुर्ध्वं च मज्जात्रीणि पलत्रये ॥ जातीफलैलवर्गैश्च कंक
मंचव्यर्तवुर ॥ मांसीमकटवीजानि चानुजातैकतुत्रये ॥ जातीपत्रकरं भाचयत्येकं पितुमात्रकं ॥ द्विकर्षं सो
दकं कुर्यादेककं भक्षयेत्तरः ॥ धातुक्षीरावीर्यक्षीरावलक्षीराग्निक्षीराकं ॥ कासश्वासारुविपांडुदो

वर्त्यविषमज्वर ॥ प्रमेहशुक्रगात्रत्वं बलिनेपलितं तथा ॥ वातजाः व्याधयः सर्वाः क्षयपीतस्य सेवनात् ॥ सु
प्रश्नजोपिचेतस्य सेवनाद्भजतेशतं ॥ नारीणां शोठकीदर्यमानगर्वजुषीभृशं ॥ मुशल्यादिरयंपाकः कानिपुष्टि
विवर्धनः ॥ स्त्रीणां प्रसुतिकानीचरितोत्पेतमुपुत्रदः ॥ वैद्यानामपि रोगीणां सेवनान्नात्र सीशयः ॥ इति मु
शलीपाकः ॥ ॥ नागरस्य पलान्यष्टौ घृतस्य कुडवेतथा ॥ क्षीरानकसमायुक्तं खंडस्याह्वं शनैर्पलं ॥ व्योचं
त्रिजातकं दद्यात्प्रत्येकं पलं पलं ॥ निःश्लिषेद्गुणितं तत्र खादेदग्निवलीयथा ॥ आमवातप्रशमनं धातुपु
ष्टिकरं परं ॥ कल्पमायुष्यमोजस्य वलीपालितनाशनं ॥ इत्यामवातादोऽशुभीरुदं ॥ ॥ मेथिकायां पलान्यष्टौ

सूक्तम्या
पा. व. वि. नि. ल. पा. व.

पा. वं भुंठीवाष्टपलानिच ॥ नयोश्चरपीपठेयते। दुग्धे मृद्वग्निनापचेत् ॥ दुग्धाटकपुर्गगर्व्यघृतमष्टपत्नीक्षिपेत् ॥ तन्ना
 २६ वत्सुपचेद्यावद्भवेदतिवर्तयः ॥ सुनपचेच्छूनेस्तत्रदत्वाटकमितासुसितासु ॥ ततः पाकेषुविज्ञातेज्वलना
 दवतारयेत् ॥ मरिचं पियलीशुंठीकषामूलैस्सवित्रकम् ॥ जवानीजीरकोधान्यकारवीशतपुष्पिका ॥ जातीफ
 लीसठीत्वक्च. पत्रकं भद्रमुक्तकम् ॥ ८ क्तोयात्यलमेतेषीसर्वेषांच पृथक् पृथक् ॥ सर्वं उक्षमागर्तत्रमरिचं २६
 च स्रद्धकम् ॥ एषीचूर्णीपरिक्षिप्य सम्यकोमित्ररक्षयेत् ॥ रातनुमेचर्ज्योर्त्तमेथिकापाकसंक्षि
 तम् ॥ भक्षयेत्पलमात्रेत्तद्यथावाग्निबलीतथा ॥ आसवातीतिहंसेतत् सर्वस्यपवनामयान् ॥ ज्वरा

रोगानशयन्ति सर्वशः श्वासेकासैक्षय्येव हृदि छासदध्रमम् ॥ मुखरोगैर्नथातृष्णाश्नहृदिवह्निमाघताम् ॥
 यद्वत्प्लीहोदराणां वटु द्विचक्षिषमज्वरम् ॥ मूत्रकृच्छ्रं प्रसेहेच वातरक्तसुदारुणम् ॥ रुजं च वातसिंभर्तय
 थावक्ष्युदोभवम् ॥ रक्तपित्तश्लेष्मपित्तैः सिध्मादर्दुविवर्धिकाः ॥ कृष्टमर्शमपस्मारं पाण्डा रोगसकामल
 म् ॥ मधुपक्वेति विख्याता लोकानीहितकाम्यया ॥ सेवते यो नरो नित्यं पूर्वोक्तान्नेव पश्यति ॥ इतीमधुप
 कहरितकी ॥ ॥ स्थिनाश्च विल्वयवगोक्षुरकोरुककं छिन्नोद्भूतसुखजलेर्मधुनाचलीण ॥ बहुल्यविक्रम
 तिगुलमस्तुविमिश्रीमामातिसारमपहन्ति हरितकीयम् ॥ दन्तामूलकषायस्य केश्यपथाज्ञातेपचेत् ॥

तुलीशुडादुघमेदघा व्याधक्षरवतुः पलम् ॥ त्रिजातके सुवर्गां शी प्रस्थार्द्धमधु नोहिमे ॥ दशमूलहरीतक्यः शोफानति
मुडस्रान् ॥ ज्वरारोचकमेहार्द्रः कुष्ठपाण्डोदरामथान् ॥ इति शोफादौ दशमूलहरीतकी ॥ ॥ अथ मेथी मोदकः ॥ ॥
त्रिकदुत्रिफलामुक्तजीरकैश्च यधान्यकैश्च ॥ कदुफलपुष्करशृङ्गी जवानसिंधवीविडं ॥ तालीश्रीकेसरपत्रं त्वगेलावफ
लं तथा ॥ जातीकोशीलवर्गच. सुराकर्पूरचन्दनम् ॥ यावन्त्येन निचूर्णानि ना वस्येता निमेथिका ॥ संचुरार्द्रमुडका
ः कार्याः पुरातनगुडेन तु ॥ घृतेन मधुना किंचित् रवादेदग्निवर्त्तयति ॥ अग्निं च कुरुते दीप्तं मेदः स्वासे महोऽधम
वलवर्गाप्रदोऽप्येव स्वरसंधानकारकः ॥ प्रमेहान् विंशतिवैव मुत्राघातं तथा क्मरी ॥ पाण्डुरोगैतथा शी सिपदमा

गौरुनिका मलाम् ॥ स्तनोचपठितो गा ठे स्तंती ताल फलोपमौ ॥ दृष्टिप्रसादनवैव नारीणा मुदयप्रदः ॥ प्रोक्तो गरु
मनाथेन मेथिकामोदकः शुभः ॥ ॥ अथ र्वज्जीरकपाकः ॥ जीरिचहपुष्पाधान्यं शताकावदराशिच ॥ जवानीराजी
काहिगु पत्रिकाकाशमर्दकम् ॥ पिपलीपिपलीमूलमजमोदासुवाथिका ॥ सौंफं ॥ चित्रकं च पनीशा सितथाधा
न्यवतुः पलं ॥ कसेहीतगरं कुष्ठं तथा दीप्यकमेव च ॥ गुडस्य च तथा शर्तदयाद् घृतप्रस्थं तथैव च ॥ क्षीरप्रस्थसमा
पुर्तं सने मृद्वग्निमापचेत् ॥ पस्त्वजीरकइत्येव स्रुतिकानी प्रशस्यते ॥ गर्भा र्थिमीनी नारीणां गर्भदोवातनश
नः ॥ विंशतिर्या यनो योनेः कासीश्वासं क्षययतया ॥ हलीमकी पाण्डुरोगीदोर्गार्थं मूत्रकूटताम् ॥ हनिपीनो न

कुचाः पद्मपत्रायने क्षणा ॥ उपयोगास्तियो नित्यं मलक्ष्मी मलवर्जिताः ॥ इति पञ्चजीरकपाकः ॥ ॥ ज्ञातारोगा
 विनिर्झर्य नि. न भवति कदाचन ॥ त्रिकलायाः कृषायेरा प्रातनयनधावनात् ॥ नेत्ररोगे हरिद्रायाः पलान्यष्टौष
 ट्पलं हविश्रुतथा ॥ खण्डद्विप्रस्थसंयुक्तं क्षीरस्यार्द्धपलशतम् ॥ योषीत्रिजातकीचैव त्रिवृत्सुसैतथैव च ॥ जी
 रकचविडिगंच देवदाहसपष्टिकं ॥ एतानि समभागानि दूर्गा यित्वा पलानि च ॥ प्रक्षिप्ये विपचेतावघावद
 विप्रलेपनम् ॥ तद्यथाग्निवलेखादेः कुष्ठरोगी व्यपोहति ॥ कण्डविस्फोटकदूर्गा नाशनपरमोऽयम् ॥ तद्य
 थाग्निवलेखादेः कुष्ठरोगी व्यपोहति ॥ अर्शसिखट्प्रकाराणि रक्तपित्तसुदाहरणम् ॥ असृपित्तनिहन्त्या

शुयाखुरोगं हलीमकम् ॥ अर्शश्चानिर्मितेश्चेष्टं हरिद्राखण्डमुत्तमम् ॥ इति हरिद्राखण्डः ॥ ॥ अथाम्रपाकः ॥ पक्व
 हृतरसेद्राणां पादः सुखखण्डकः ॥ घृतमर्द्धततो योज्यं चतुर्थांशं च नागरम् ॥ तदधर्मरिविदेयं तदधर्मपिपलीमता ॥
 लोरीखण्डसमं देयं सर्वमेकत्र कारयेत् ॥ यचेन्मुष्टये भारेण काष्ठद्वया प्रचालयेत् ॥ दूर्गान्येवाक्षिपेत्पक्वे ज्ञाताफ
 ललवंगकं ॥ ग्रंथिकं मुस्तकं च वीधान्याकं जीरकद्वयम् ॥ त्रुटीभके सरित्त्वकचतालीशाचष्टथकृष्टथक् ॥ सिद्धरी
 तेचमधुनः प्रस्थितत्सर्वमेकतः ॥ सैनीयपिण्डवत्कृत्वा शुभे भारेण निधापयेत् ॥ भोजनादावदः खादेत्पलमात्र
 प्रमानतः ॥ हृन्त्यरोचकमत्युग्रं श्वासकासैततः क्षयम् ॥ पीनसं च प्रतिश्याथी प्रीहाने पक्वदामयम् ॥ असृपित्ताह

पितृव. तानुनाशखरामय ॥ सर्वदुर्गमरोगैव. पाण्डुरोगैवकौमलाम् ॥ हृडोगैवशिरःशूल. मासाहमतिदारुणं
॥ पीडुनीशीतपितृव. प्रणाशयतिवेगतः ॥ ससेवाभेयजैहेजतदृष्टोपिहरणायत ॥ धीरैसर्वरुगोपेतेडातापु
व्यमनीमयम् ॥ मृतगर्भयिद्यानारीयावगर्भोपद्यातिनी ॥ सापिसुतेसुतेतद्वन्नायगायगायगाम् ॥ वेध्यापिलभ
तेगर्भः वृद्धा पितरुणाभवेत् ॥ तुरीय इवसदृष्टोमनवारणाविक्रमः ॥ गच्छेत्कैदप्यदर्याप्योगतवेगाकुलः स्तियः ॥
ज्ञातेवाथासहस्रवानयन्नाश्वसुखेपुमान् ॥ सदाभेयजसैवेवीभवेन्माहसविक्रमः ॥ खण्डाम्रकमितिपोत्तैभा
गवायस्वर्यभुवा ॥ वृष्टीचमेधामायुथैसर्वपापप्रनाशनम् ॥ ग्रहयक्षयीवासीश्वस्यसमारजमुनमम् ॥ वल्ये

रसायनप्रोक्तैर्भास्वण्डाम्रकसैशिकम् ॥ इतिखण्डाम्रकपाकः ॥ ॥ त्रिकटुत्रिकफलाजानीफलैयत्रीलवंगकम्
त्वनेलाईसमैसर्व. चरार्द्धविज्याक्षिपेत् ॥ सर्वेभ्योद्विगुणाद्रोतामिश्रयेन्मधुनाज्यतः ॥ कर्षकषपुमाणालुगुटिका
ः कारयेत्सुधीः ॥ प्रातःखादेद्गदथस्यैनिद्रायकामवृद्धये ॥ दुग्धतान्मूलभाकूपशवादीर्यत्तैभः प्रजायते ॥ श्वासका
सक्षयेमेहेदृजिताचरसायिनी ॥ लघुकामेश्वरसैसीगुणोत्पनिर्मिताम् ॥ इतिलघुकामेश्वरोमोदकः ॥ अथ
गुडचीमोदकः ॥ गुडचीखण्डशः कृत्वा कुठयित्वा सुपेययत् ॥ शिलायजितयोगेन सुसंक्षर्पककनकैडम् ॥ सु
वस्त्रेजलयोगेन स्नावयेन्नक्षुरैः शनैः ॥ विमलीकृत्यतनोयमधुसुद्धंजलेनयेत् ॥ अधस्तुधनीभूतैर्यशुर्क

पाठ
३५

विधायक ॥ शुद्धैश्वर्य निभं चूर्ण गुड्याः सत्वमुच्यते ॥ उशीरं बालकं पर्यकुट्टिधात्री च सोमशाली ॥ एलाहरेणु केडाशा-
कुं कर्मनागकेसरम् ॥ पद्मकंदं च कपूरं च दध्नि मिश्रितम् ॥ यो र्ध्वं मधुजालं च वाजिगंधाशतावरी ॥ गोसुरिकर्कटी
वानेजातीकीकोलरोचकम् ॥ रसाध्वं गलोहेन च समिश्रितं कारयेद्दुधः ॥ एतानि समभागानि द्विगुणा मृमशर्करा ॥ अमृतं वा
कराणु ५ - - - चासत्वम् ॥ मत्स्यग्राज्यमधुपेनै नक्षये तिष्ठति तत्स्थितः ॥ क्षयं च रक्तपित्तं च पादाहमसृग्स्थिव-
म् ॥ मूत्राघातं मूत्रद्वंद्वं वातकुंडलिकी तथा ॥ प्रमेहादाहगान्धो रोगैश्चैव तथा विधम् ॥ जीर्णज्वरादिकींश्चैव नि-
हत्या तत्सत्वमोदकः ॥ बल्यो वृष्ट्यतरो मेथो राजव्याधिविनाशकः ॥ दिवाममृतं यद्दत्तं नुय्याणीतथैव सः ॥ गुडच-

३५

सत्वपिण्डोयं सप्रधादिनिश्चेदितः ॥ सर्वस्वस्य योगोऽस्य तु नमः परिकीर्तितः ॥ आरमासिको मध्यमस्तु शोषाहीन
फलास्मृताः ॥ पथ्यं गोधुमशाल्यनैर्मुद्गाढकमसरिका ॥ शार्कं च दोषैर्लं चैल्यं चाराम्बुदियनेदः ॥ दुग्धं सर्व
रसेसेच सत्वस्वल्पं तु गोदधि ॥ इति गुडचीमोदकः ॥ ॥ अथ वृद्धं मुशालीयाकः ॥ मुशालीकंदं चूर्णं तु क्षी-
रेण गुणिते पचेत् ॥ प्रस्यं च तत्र दातव्यं चूर्णमेकं दृढकूपलं ॥ यो र्ध्वं त्रिजाहृतयुषाशताह्वानतमूलिका ॥ अजा
जीदीयकं मूश्चैव चित्रगो गजपिपली ॥ चवानीयं धिकधात्री सठी गोक्षुरधान्यकी ॥ अश्वगंधाभयामेढः सिंधु
शोषो लवंगकम् ॥ जातीफलं जातिपत्री नागकेसरकंधुरत् ॥ बलावातिबलानागबलामर्कटबीजकम् ॥ यष्टी

शाल्मलिनिर्वासशृङ्गीलम्बुजबीजकम् ॥ त्वगक्षिरिकावालकश्वककोल्डाकल्लकैरिमम् ॥ लुंवितानीतिलानीतु
 पस्थार्द्धमिरुयोजयेत् ॥ भस्मसूतयलार्द्धतुपलमधकलोरुयोसर्वद्विगुणखण्डस्यैपाकीहत्वाप्रयोजयेत् ॥
 भेज्ज्यानागराणां सर्ववर्गीः कुर्याद्विचक्षणाः शर्द्धमुष्टिमितास्तास्तु शुभेहनिविचक्षुणाः ॥ इष्टदेवसमभ्यर्च्य
 देदेकासुहृन्मुखे ॥ ततः किंचित्पयः पीव्येखादेष्टकमुत्तमम् ॥ मृदाग्निगुल्ममेहाशः श्वासकासब्रणक्षया
 न् ॥ कामलीपीण्डूरोर्गचशुकद्वेरोर्गचष्टकक्षयम् ॥ वातरोगीपित्तरोगी कफरोगीतथैवच ॥ स्वाधेयं पाठ्यं
 दारिद्र्यीणांशुकदोषमुरक्षतम् ॥ रजोदोषमूत्रकृद् मूत्राद्यातैतथास्मरीम् ॥ मेहदोषेतथानाहिकार्पमा

रल्यमुत्तमम् ॥ वातरक्तनिहन्त्येषमुशलीकदलेरुकः ॥ अग्निहत्कान्निहतेजोवृद्धिहत्कामदवृद्धिहत् ॥
 अद्रिवर्ध्यानिर्मितोयोगोदलीपलितनाशनक्षीनेशुक्रान्तरान्दृष्टान् नारीश्वक्षीणावीजकाः ॥ तालमूल्यवलेहो
 र्यानिर्मितोद्वरणीतले ॥ नास्त्यनेनसमोयोगोविशेषाद्भुक्तवृद्धये ॥ ॥ इतिवृद्धेमुशलीकदलेरु ॥ रयानि
 केद्वयसेरिचगोदुर्बचतुलारुकेम् ॥ कुडवर्गोद्युतेदेर्यसर्करासमभागिका ॥ जीरकेद्वेविडगानिचातुर्जातसर्के
 रागम् ॥ सूतवीर्यसूतनालीकद्वीरककाञ्चकम् ॥ पलमानेप्रदातव्यउशीरीलोहसारकम् ॥ सर्वगुड्याः से
 त्वीर्यसूतसूर्यानिर्मितयेत् ॥ वातपित्तेरक्तपित्तेत्युत्तदहिविशेषतः ॥ धातुक्षयेचमन्दाग्नौसर्वव्याधौ

प.व
३७

सुप्लरः॥इतिरत्ननिपाक॥ ॥प्रस्यार्द्धदेवकुसुमगच्छदुग्धतथाटकम्॥घृतकर्षाधकचैव शर्कराप्रस्थमेव च
॥शनेर्मन्दाग्निनापार्च्यं दूर्गाग्निमानिदाययेत्॥नीलोत्पलैःपलैःपलैःतज्जननीकृतवर्षरां॥राजदमामहाश्वार्थकासं
पंचविधं तथा॥वलीषवर्लितमन्यद्वृत्तं रोगजालोप्यपोहति॥ ॥इतिरत्ननिपाक॥ ॥कैकोलोवृहदेलिकागजवला
वीरावरेदावरीवासवत्सकवीजवारराकराविशेषकुलपोषणम्॥वीजानित्रपसत्रिकीकटकणार्थेऽक्षरणांत
था॥मज्जा नोवदरीविभीतकशिवाधानीप्रियालोभदवाः॥तालीश्रीशिवकंदलामृतलतागागेरुकीबीजकम्
॥शृंगीधान्यकचित्रकीससुलभं शरीमेथिका॥दीधीनुर्धुयभोपमेदसुमहामेदोचकाकोलिकातद्वक्षीरवाप
क१

पु३

सोनिगदितावृद्धिसंथात्रक्षिका॥शालकद्वयराजिकाद्वयपृथग्जीराजमोदाद्वयमभिशोषमुशलीमांसी
स वासीमिसि॥जातिपत्रलवंगमृत्करभःकास्मिरकंयाडिमं॥चार्तुर्जीतकलोनिकाकुमुदिनाजानीफलैय
ष्टिका॥प्रक्षारबारवसवल्ललेमदनकेशरीगाटसुओषरांजम्बूपद्मकैकराककलीकंदाश्वगंधातिलाः॥
मायाःशालमलिवानवत्कलरसामूलैरुपोर्ननर्वंमृकवर्षाविजयाखिलाईनुनयादेयाधुमुक्यशकाः॥
रसरसकभुजंगास्तानजातीलवंगागगनतरागिगारावेधसुरयासुवाराः॥द्विगुरितसितमेवदूर्गागो
लंविदध्यान्तदनुमधुर्विधंभीषाश्वर्यपनु॥यक्ष्मारीग्रहणीगर्दगुदरुजामानाहदाहोदरसुन्मादान

पा. न
३२

शोकेरशमूलरुतक १५॥
मरुगापाक १६॥
कल्याणगुड १७॥
मधुपक १८॥
दहदश्वर्गधापाक १९॥
केदारवलेह १९॥
भस्मकपाक १९॥
डाक्षापाक २०॥

जातीफलपाक २०॥
दहरेदंडपाक २१॥
दहकपिकडुपाक २२॥
धनैजयरुतकी २३॥
जीरकपाक २३॥
सप्तपत्रीकापाक २३॥
पुर्ननवालेह २३॥
खजूरपाक २३॥

पट्टासपाक २४॥
दहन्पीपलीपाक २५॥
मुशलीपाक २६॥
१मवातादोभुशीखैर २६॥
१मवातादोमेथीपाक २७॥
रक्तपित्तोदोतगुखैरगुडकुरमागडावलेह २७॥
दहन्कुरमागडावलेहोरक्तपित्तोदो २७॥
पिखण्डकुरमागडकम् २७॥

रक्तपित्तोदोखैरगुडका
घनोह २८॥
सतावरिपाक ३०॥
१सुपित्तोदोपाडाघबुलेह ३०॥
नालिकेरस्यखैरगुड ३०॥
१सुपित्तोदोह
नालिकेरपाक ३१॥
शोफ ३१॥
की

सम्यग्प्रारितमधुकीत्रिकफलीकुष्ठधर्गधामृतमेथीमोवरसो विदारि मूशलीगोरसकक्षरकी। रैभाकंदशतावरीमजमुदामा
सतिलाधान्यकीयष्टिनागवलाकहूरमदनजातीफलैसेधर्व॥ भागीकर्कटभृंगीफात्रिकट्टकीजीरद्वयचित्रकी। चार्तुजातपुन
नवागजकरणाडाक्षासमैवासकै। वज्रैमर्कटिडाहमलीफलतट्टकचूर्णसमैकल्पयेत्॥ चूर्णशोविजयासिताद्विगणानामध्याज
योःपीडित॥ कर्षकागुटिकाविस्थसुभद्रासैध्याजनेः सर्वदापेयक्षीरसमैसुवीर्यकरासैभोययकामिनी॥ रामावस्यक
रैसुरवेतिसुरवर्दरैम्यागनाडावकैक्षीरोपुष्टिकरैक्षयक्षयकरैहैन्पासुसर्वामयैकासत्वात्समहानिसारसमनेमैपा
ग्निसैदीपनी॥ अक्षीवीयहणीप्रमेयनिचयश्लेष्मातिरक्तप्रगाह्ननित्यानन्दकरैविसेखकवितावाचाविलाशो
र्व॥ धनैसर्वगुणीमहास्थिरदवाध्यानावसानात्सुलैश्लेष्मातिरक्तप्रगाह्ननित्यानन्दकरैविसेखकवितावाचाविलाशो
कारकोअगदितः श्रीनित्यनाथेनव। वृद्धानोहिसनोभवोभवकरः प्रोढागणसैगमे. तिथ्येगमदृष्टप्रत्य

पा. व.

४०

मधुपक्रूरितकी ३२॥

शोफादोदशमूलरुतकी ३२॥

मेथिमोदक ३२॥

पंचजीरक ३३॥

हरिडारवण्ड ३३॥

रवण्डासकपाक ३४॥

लघुकामेश्वरमोदक ३४॥

गुडवीमोदक ३५॥

वृहेतुशालीकदावलेह ३७॥

खानिपाक ३७॥

लवंगपाक ३७॥

महाकामेश्वरमोदक ३७॥

४०
३४